

на іврит -Зєєв - ім"я поширене серед євреїв. Можливо, власника бсаміма звали саме так.

До творів анімалістичного стилю відносяться такі вироби, як бсаміми у вигляді фігурки баранчика, а також - тулуба тварини із знімною головою.

У першій чверті ХХ ст. у Єрусалимській школі мистецтв та ремесел, яку заснував виходець з росії Борис Ц'ац, був виготовлений баштоподібний бсамім з написом на івриті "Сіон. Єрусалим. Бецал"їл". Цей напис пов"язаний з біблійним сюжетом.

Як бачимо, бсаміми з колекції Музею історичних коштовностей вирізняються різноманітністю форм, широкою географією виробництва, є одним з джерел вивчення розвитку ювелірної справи, а також - еволюції форм посудин для пахощів - важливого атрибуту суботнього обряду в іудаїзмі.

ВАРШАВСЬКА М.М.

Національний музей історії України

ПУСТОВІТ Л.Г.

Музей історичних коштовностей України

СИМВОЛИ ВІЧНОСТІ

(за матеріалами колекції "Єврейське срібло ХVІІІ - поч. ХХ ст." з Музею історичних кош-товностей України)

1. В музеї історичних коштовностей України зберігається унікальна збірка культових, ритуальних та синагогальних предметів - так звана колекція іудаїки. Вона нараховує близько 400 предметів, виконаних майстрами - ювелірами, які проживали на території України та Росії в ХVІІІ - початку ХХ ст.ст.

2. До синагогальних предметів колекції відносяться: сувій Тори - святиня єврейського народу, який прикрашався короною Тори, тора-шилдами, римонімами, указки або "яди", що служил" для читання Тори, різного роду світильники та інші предмети, що використовувались у

богослужінні не тільки в синагогах, але і в побуті при проведенні релігійних обрядів. Всі предмети прикрашались рослинним та тваринним орнаментом, який мав певну символіку.

3. Особливе місце у вивченні іудейських символів посідає Біблія. Як відомо, вона складається з трьох розділів: Тора (або П"ятикнижжя) або Закон, Невім - пророцька література, Ктувім (Писання).

5. Найважливішою частиною релігійного служіння у євреїв є читання Тори, а священні сувої - найціннішим скарбом єврейської общини. Їх прикрашали "коронами Тори" або "коронами Закону". Їхні форми не були суворо визначеними. Прикрасами служили зображення фігурок тварин, птахів, рослинного орнаменту. На коронах розміщували оздоби з коштовного каміння. Число їх - 12. Вони символізували: освіту, мудрість, любов, істину, справедливість, мир, рівновагу, покору, віру, силу, радість і перемогу.

6. До числа прикрас сувоїв Тори відносяться і торашилди - таблички з висувною дощечкою посередині. На них часто зображали "Десять заповідей". Це десять коштовних каменів, кинутих у сапфірне море Буття. Священна десятка - число досконалості, власний символ Бога, Людини і Всесвіту. На зовнішній стороні торашилда зображено дві колонки, що символізують дерево життя.

7. Менора або Семисвічник - найважливіший предмет оздоблення синагоги. Сім - число символічне: 7 планет Всесвіту, періодів життя людини, кіл пекла, нот, небес, земель і т. д.

8. Зображення рослин на ритуальних предметах також мають символічний зміст. Так, наприклад, пальмова гілка - символ вічності, "Дерево життя" - раю, аканф - чистоти, гранат - плодючості, виноградна лоза та виноград - символ мирного часу, втіхи, соснова шишка, соняшник - сонця, троянда або мальва - символізувала чистоту, красу, досконалість, мудрість, кохання, мак - безвинно пролиту кров, дуб - силу та печаль.

9. Сиволічне навантаження мали зображення тварин та птахів. Так, лев - втілював уявлення про силу, бик - емблема землі, матеріального світу, орел символізував мужність, оновлення, голуб - символ душі, крім того, уявлявся посланцем божественної волі.

10. Зображення риби також зустрічаємо на деяких предметах. Семантика цього образу розкривається через уявлення євреїв про роль риби: по-перше, вона приносить іл дна і з нього утворюється земля, а по-друге, риба служить опорою землі. За біблейською традицією - це символ раю.

11. На деяких церимоніальних предметах є зображення знаків зодіака. Стародавні євреї вірили в участь небесних тіл в ділах людей. Вони мали знання про сім планет і дванадцять сузір'я.

12. Один з поширених знаків, що ми їх бачимо на речах - "Зірка Давида". Вона складається з трьох рівновеликих перехрещених один з одним трикутників, покладених один на другий. Нижній - світлий, повернутий вниз і представлений планетами Сатурном, Місяцем і Юпітером. Це жіноча енергія - символ води. Верхній трикутник - темний, він повернутий вгору. Це - Венера, Меркурій та Марс - символ чоловічої енергії, вогню. Об'єднання двох начал - чоловічого та жіночого породжує третю силу. Їх рівноправ'я символізує єднання.